θέατρο

από την Άννυ Θ. Κολτσιδοπούλου

ένα αριστούργημα ΠΟΥ ΜΑΣ ΑΦΟΡΑ

Ο *Ξεριζωμός* του Μπράιαν Φρίελ μιλάει για την Ιρλανδία του 1833, αλλά θα μπορούσε κάλλιστα να εννοεί και τη σύγχρονη Ελλάδα του 2003.

Την ώρα αυτή εκατοντάδες γλώσσες και γλωσσικά ιδιώματα (βλέπε πολιτισμοί) αργοπεθαίνουν στον κόσμο μας, στον τόπο μας και στη γειτονιά μας, στη δίνη μιας παγκόσμιας παντοκρατορίας του πιο ισχυρού οικονομικά. Οι γλώσσες πεθαίνουν χάριν οικονομίας και υπέρ της οικονομίας. Μέρος της οικονομίας είναι και τα γραφειοκρατικά γρανάζια της Ευρωπαϊκής Ένωσης των είκοσι πέντε ή είκοσι επτά (δεν ξέρουμε ακριβώς των πόσων μέχρι να τυπωθεί το κείμενο). Γρανάζια, που για να λειτουργούν και να λιπαίνονται μασάνε τις γλώσσες των μικρότερων υπέρ των μεγαλύτερων, με σημαιοφόρο πάντα την αγγλική γλώσσα.

Για μια σελίδα από τη μακριά παράδοση των Άγγλων στην αποικιακή κυριαρχία μιλάει και το εξέχον θεατρικό έργο του Ιρλανδού Μπράιαν Φρίελ. Είκοσι δύο χρόνια μετά τη συγγραφή και την ακαριαία του καθιέρωση, παρουσιάζεται αυτό το έργο και στον τόπο μας (τον δοκιμασμένο γλωσσο-κατακτητικά επί και από αιώνες). Χρωστάμε χάρη γι' αυτό στο Απλό Θέατρο του Αντώνη Αντύπα. Ιδίως γιατί, σεβόμενος τις αρχές του θεάτρου που κάνει εδώ και χρόνια, εμπιστεύτηκε τη μετάφραση του έργου στα χέρια και το αισθητήριο ενός πλάστη, τεχνίτη, βιρτουόζου, ποιητή και «συνομιλητή» των γλωσσών, του Παύλου Μάτεσι, αδιαμφισβήτητου πρωταγωνιστή της βραδιάς με έναν λόγο στέρεο, ευρηματικό, πελεκημένο, αγωνιστικό και ποιητικό.

Το έργο διαδραματίζεται στην κελτόφωνη αγροτική Ιρλανδία του 1833, παραμονές του μεγάλου λιμού από αλλεπάλληλες καταστροφές στις σοδειές της πατάτας και λίγο πριν από τις μαζικές μεταναστεύσεις των Ιρλανδών στις ΗΠΑ. Οι Άγγλοι, αφού κατάπάτησαν και προσάρτησαν εδάφη επί αιώνες, επιδιώκουν τώρα να σπάσουν τον ιρλανδικό πολιτισμικό ιστό αρχίζοντας από την επιβολή της αγγλικής γλώσσας, των εθνικών σχολείων, της προτεσταντικής θρησκείας. Προχωρώντας, λοιπόν, και σε καινούργια χαρτογράφηση, επιχειρούν τη στρεβλωτική μετάφραση ιρλανδικών τοπωνυμίων στα «αγγλικά». Αξία ιδιαίτερη τόσο για την ιστορία όσο και για το έργο, τη γλώσσα και τους χαρακτήρες του γενικότερα έχει το γεγονός πως οι Ιρλανδοί λόγιοι, ήδη από τον Μεσαίωνα, υπήρξαν οι πιο ένθερμοι ίσως μελετητές, που διέδιδαν την ελληνική και ρωμαϊκή παιδεία και γραμματεία στην Ευρώπη, φυλάγοντας αυτή τη γνώση, την παράδοση και την επίγνωση στη μνήμη και τη συνείδηση του λαού τους. Η παράσταση που έστησε ο Αντώνης Αντύπας σε ρεαλιστικό ύφος με νατουραλιστικά σκηνικά και ιστορικά κοστούμια του Γιώργου Πάτσα επικεντρώθηκε με οξυδέρκεια στους χαρακτήρες και στις αντιθέσεις τους και με εσωτερικότητα στις καταστάσεις, στην ατμόσφαιρα και στις σχέσεις. Η μουσική της Ελένης Καραΐνδρου ήταν μια σύνθεση δικών της και ξένων μοτίβων, που λειτουργούσε συναισθηματικά. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο προβλήθηκαν οι ηθοποιοί που είχαν να προσέξουν τον απαιτητικό λόγο και τον κίνδυνο της γραφικότητας ή της ηθογραφίας μέσα σε ένα έργο καθαρά πολιτικό.

Ξεχώρισαν η Μέιρη της Μάνιας Παπαδημητρίου με την ένθερμη πίστη στη ζωή, στον έρωτα, στη συνέχεια, που εκφράζει με όλα της τα μέσα. Ο Χιου του Δημήτρη Κατλειφού, που ο ταλαντούχος ηθοποιός άφησε ελεύθερο να φλερτάρει ακόμη και με ηθογραφικά στοιχεία, τα οποία υπονόμευε με ζυγισμένη υπερβολή. Ο Τζίμυ Τζακ του Μάνου Σταλάκη ξεχώρισε επίσης, παρ' όλους τους περιορισμούς που του επιβάλλει η μανιέρα του. Από τους νεότερους ηθοποιούς, η ζωντάνια, η αμεσότητα και η αθωότητα της Ηρώς Κωστή (Μπρίτζετ), όπως και μια αδέξια φλόγα που διαρκώς μεγαλώνει και εξασφαλίζει εξέλιξη στον ρόλο του Γόλαντ από τον Αντώνη Δημητροκάλη. Ο δύσκολος ρόλος του Μάνους ευτύχησε στα χέρια και το έμφυτο μέτρο του Κώστα Βασαρδάνη. Οι Στέλιος Καλογερόπουλος, Λαέρτης Βασιλείου, Σαράντος Γεωγλερής και Μαρία Ζάχαρη συμπληρώνουν τον καλό θίασο. ■